

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİNDE KURULACAK KÜTÜPHANECİLİK KÜRSÜSÜ KONUSUNDA DÜŞÜNCELER

Doçent Dr. Osman ERSOY

İstanbul Üniversitesinde bir kütüphanecilik kürsüsü kurulacağı haberini almış bulunuyoruz. Bu gerçekten bütün kütüphanecilerin sevinmesini gerektiren bir olaydır. Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde kurulan Kütüphanecilik Bölümü henüz on yılını doldurmadan kütüphanecilik eğitiminin bir başka üniversitemiz tarafından da benimsenmesi, bu konuya verilen önemi açıkça ortaya koymaktadır.

Toplum için modern kütüphanelerin hayatî önemi hiç bir zaman küçümsemez. Onlar, toplumdaki kültürel, sosyal, akademik v.b. çalışmaların bölünmez birer parçalarıdır. Kütüphaneler, topluma en az okullar, mabetler, hastahaneler, parklar ve yollar kadar gerekli kurumlardır. Bundan ötürü, topluma kütüphane hizmeti verecek insanların belirli bir eğitim ve öğretim görmeleri yerinde olur. Kütüphanecilerin üniversite eğitimine tabi tutulması ise özenilen ve özlenen bir şey olup, topluma verilecek hizmetlerin nicelik ve nitelik yönünden yeterli olmasını sağlar.

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesine bağlı olacağını öğrendiğimiz kütüphanecilik kürsüsünün kurulmasına önyak olanların emeklerinin iyi sonuçlara ulaşması ve bölümün başarılı olması dileğiyle, bu konudaki düşüncelerimizi açıklamak istiyoruz. Amacımız, dokuz yıldan beridir öğretim üyesi ya da yardımcısı olarak içinde bulunduğumuz Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanecilik Bölümünde kazanılan tecrübeleri, başarıyı destekleyen veya engelliyen nedenleri ortaya koymak ve böylece İstanbul Üniversitesinde kurulacak kardeş kurumun, yöneticileri, öğretim üyeleri ve yardımcılarına "karınca karınca" yararlı olabilmeği denemektir. En azından, onları dokuz yıl içinde karşılaştığımız güçlüklerden haberdar edebilirsek, kendimizi görevini kısmen olsun yapmış kişilerden sayacağız.

Türkiyenin kütüphaneci ihtiyacı . - Yurdumuzda meslekten yetişmiş kütüphaneciye duyulan ihtiyaç günden güne artmaktadır. Ama Türkiyenin meslekî eğitim ve öğretim görmüş kaç kütüphaneciye ihtiyacı olduğu konusunda bugüne kadar hiç bir inceleme yapılmamıştır. Nicelik ve nitelik yönünden yeterli memur meselesi kütüphaneciliğimizin can damarı durumundadır. Kütüphane yapıları ne kadar modern, kolleksiyonlar ne kadar zengin bütçe ne kadar yeterli ve kütüphanelerden yararlanmayı düşünen okuyucu ne kadar çok olursa olsun,

hizmet görecek kütüphaneciler gereği kadar eğitim ve öğretim görmemişlerse, elde edilecek sonuç bir hiç olur. Mesele, sadece ne kadar kütüphaneciye ihtiyacımız olduğunu ortaya koymakla kalmıyor; aynı zamanda, personel ihtiyacımızı tesbit edecek standartlardan da yoksun oluşumuz insanı düşündürüyor. Çünkü, başka ülkelerde, bir kütüphanede, meslekten yetişmiş ve yetişmemiş memurların oranı aşağı yukarı standart ölçülere ulaşmıştır. Bunun yanısıra, kaç kitaptan, ne kadar okuyucudan ve nüfustan kaç kütüphanecinin sorumlu olacağı tesbit edilmiştir. Biz , bütün bu ölçü ve standartlardan yoksun olarak Türkiye'nin kütüphaneci ihtiyacını tesbit edemeyeceğimiz gibi, kütüphanecilerin yetişmesi için gerekli olan kurumların kurulmasında da, özellikle plânlı yatırım çağına girdiğimiz bu yıllarda, çok titizlik gösterilmesi gerektiğini sanıyoruz. Yeni bir kütüphanecilik kürsüsünün başarısında, beş yıldan beridir mezun veren Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanecilik Bölümünü bitirenlerin durumunun bütün ayrıntıları ile incelenmesi işi, en az Türkiye'nin kaç kütüphaneciye ihtiyacı olduğunu tesbit edecek araştırma kadar, önemli olabilirdi.

Kütüphanecilik eğitimi. - Üniversitede yapılacak kütüphanecilik öğretimi onun belirli kanun ve yönetmeliklerine uyacaktır. Yahut düşünülen öğretim metodu kanun ve yönetmeliklere uygun değilse, kanun ve yönetmeliklerde değişikliklerin önceden yapılması her bakımdan yararlı olur. Kütüphanecinin kendi bölümünde alacağı meslekî derslerin yanısıra, ilkin genel kültür, sonra da belirli bir konu ile ilgili dersleri alması gerekir sanıyoruz. Bilgi dallarının bütününün temsil edilmediği, bir fakülte veya üniversitenin dışındaki fakülte veya üniversiteden ders alabilme imkânları öğrencilere tanınmalıdır. Örneğin, İstanbul Edebiyat Fakültesine bağlı olarak kurulacak kütüphanecilik Kürsüsü öğrencileri, Üniversitenin herhangi bir fakültesinden yardımcı dersleri seçebilmeli ve bunun yanısıra, İstanbul Üniversitesinde verilmediğini sandığımız teknik konularla ilgili dersler, İstanbul Teknik Üniversitesinden alınabilmelidir. Aslında kütüphanecilik kürsülerini, mevzuat müsait olsa, üniversitelerin herhangi bir fakültesine bağlı olmaksızın, doğrudan doğruya rektörlüklere bağlı olarak kurmada başarı payının daha da yüksek olacağını sanıyoruz. Öte yandan, tatbikî bilimlerde olduğu gibi, kütüphanecilik nazariyat yanında uygulama yapmayı da gerektirir. Kimya öğrencisi için iyi laboratuvar, tıp öğrencisi için tam teşkilâtli hastahaneler nasıl gerekli görülüyorsa, kütüphanecilik kürsüsünün kurulduğu veya kurulacağı şehirlerde modern anlamda kütüphaneler öylesine lüzumludur. Hem o şehirde, iyi organize edilmiş çeşitli tiplerdeki (üniversite, halk, özel ve çocuk) kütüphanelerin bulunması, üstelik bunların kütüphanecilik bölümüne yakın bir yerde olmaları başarıyı büyük ölçüde etkiler. Eğitim ve öğretimle ilgili olarak unutulmaması gerekli bir nokta da, bütün kütüphanelerimizin, kütüphanecilik kürsüsünden, tabir caizse, *komple kütüphaneciler* beklediğidir. Örneğin, tam bir atlet nasıl koşma, yüzme, atlama v. b. konularda üstün başarı gösterince aranılan ya da ideal atlet oluyorsa, bugünkü kütüphanelerimiz de, kütüphanelerimizin çeşitli meslekî konu ve meselelerinde uzman kütüphaneciler istemektedirler. Bu meseleyi belki de kütüphanelerimizin meslekten yetişmiş elemanlardan, çoğunlukla, yoksun oluşuyla izah edebiliriz. Ama, bu durum,

kütüphanecilik eğitimi veren kürsülerinin öğrencilerini ilgi duydukları alanlar için değil, kütüphaneciliğin bütün alanları için hazırlama zorunda bırakmaktadır. Bundan ötürü de öğrenciler, bir kütüphanede işe başlayınca, özellikle ilk yıllarda, umulan başarıyı sağlayamıyorlar.

Öğretim üyeleri ve yardımcıları. - Bir kütüphanecilik bölümünün kuruluş ve gelişmesi her şeyden önce öğretim üyeleri ve yardımcılarının mevcut olmasına bağlıdır. Bizim üniversite sistemimizde öğretim üyesi yetiştirme en aşağı sekiz yıl alıyor. Yani doçent ünvanı alınmadan doktora dahi yapılmış olsa, öğretimde sorumluluk alınmıyor. Tabii bu durum, genel kültür ve yardımcı dersler için bir mesele teşkil etmez. Çünkü, üniversitede yeni kurulan bir bölüm, başka bölümlerin öğretim üyelerinden genel kültür ve yardımcı dersler konusunda yararlanır. Asıl mesele kütüphanecilik derslerinin verilmesi konusunda ortaya çıkıyor. Örneğin Ankara Üniversitesi Kütüphanecilik Kürsüsü kuruluşu üzerinden dokuz yıl geçtiği halde, öğretim üye ve yardımcıları derslerin sorumluluğunu taşıma ve istenilen başarıya ulaşmada zorluk çekmektedirler. Halbuki bu kürsüde öğretim üyesi, yardımcısı ve öğretim görevlisi olarak altı kişi çalışmaktadır. Derslerin yanısıra, doktora, doçentlik ve başka ilmi çalışmalarla, 220 öğrencinin çeşitli meseleleri bunların üzerindedir. Adı geçen kütüphanecilik bölümünün öğretim ve eğitimde yeteri kadar başarı sağlayabilmesi en az beş Türk öğretim üyesine sahip olması ile mümkündür sanıyoruz. İstanbulda kurulması düşünülen kütüphanecilik kürsüsünün gerçekleşmesi için, öğretim üyelerini, yardımcılarını, öğretim görevlilerini ve okutmanları bulmak kolay olmayacaktır. Kendi ülkelerinde önemli görevleri olan ve bize en azından üç dört yıl için geldikleri takdirde gerçekten yararlı olacak yetişkin uzman kütüphaneciler bulunması ve getirilmesi zor ve hatta imkânsız oluyor. Bir ya da iki yıl için gelebilen bu uzmanlardan yararlanma, dil bilmedikleri, öğretim sistemimize kolayca uyanmadıkları ve başka nedenler yüzünden yeterli olamıyor. Türkiyede veya yabancı ülkelerde elemanları yetiştirip, ondan sonra kürsüyü faaliyete geçirmek gerekirse da bunun için en az yedi sekiz yıl beklemek icap etmektedir. Öğretim üyesi azlığı yüzünden bütün fakülteleriyle öğretime geçememiş olan Atatürk Üniversitesinin durumu gözümüzün önünde iken, hiç öğretim üyesi bulunmayan, üstelik konunun yurt ölçüsünde yeni olması yüzünden eğitim ve öğretimi çok zor olan bir kürsüyü kurmak ve yürütmek her halde kolay olmayacaktır.

Kütüphanecilik eğitimi ile ilgili literatür. — Üniversitelerimizde yeni bir kürsü kurmak, konu ile ilgili öğretim üyeleri ve öğrencilerin yararlanacağı bir kitap koleksiyonunu toplamayı da göze almak demektir. Kütüphanecilik konusunda dilimizde yazılmış eserler henüz çok azdır. Sadece bunlara bağlı kalarak öğretim yapmamız imkânsızdır. Bu konuda, İngilizce, Rusça, İskandinav dilleri, Almanca ve Fransızca da zengin literatür vardır. Monografilerin yanı sıra, çok önemli süreli yayınları takip etmek de öğretim için gereklidir. Yabancı eserleri getirtmek döviz sıkıntısı çeken bir ülke için gerçekten bir mesele teşkil eder. Yeni bir kürsü kurmayı düşünen üniversite yöneticilerinin, öğretim üyeleri için yapacakları harcamaların yanısıra, çok pahalı yabancı eserleri almayı peşinen göze almaları, öğretimin başarıya ulaşabilmesi yönünden, lüzumludur. Yeri gelmişken, söyleyelim ki

Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Kütüphanecilik Bölümünde mevcut öğretimle ilgili yabancı eserlerle göze ve kulağa hitap eden malzemenin hepsi Ford Vakfının yardımından yararlanılarak getirilmiştir. Sadece Ford Vakfının bu bölüme yaptığı yardım üç milyon Türk lirasıdır. Unesco veya başka kurumların yeni kurulacak kürsüye çeşitli konularda yardımları sağlanabilirse, başarıya ulaşmak daha da kolaylaşır.

Sonuç. - Nicelik ve nitelik bakımından yeterli kütüphaneciler, öğretim kadroları tamam, iyi bir koleksiyona sahip, programları kuvvetli ve nihayet laboratuvarları iyi organize edilmiş kütüphaneler olan kütüphanecilik kürsülerinde yetişir. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde kurulacak kütüphanecilik kürsüsünün böyle bir ortamı bulması ve yurdumuza her bakımdan yeterli kütüphaneciler yetiştirmesi en büyük temennimizdir.